



Security Systems
 Management Info Systems
 Election Systems
 Electronics, Metal and Plastic

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
 Koninkrijksrelaties
 Secretaris Generaal
 t.a.v. de heer J.W. Holtslag
 Postbus 20011
 2500 EA DEN HAAG

Groenlo, 12 oktober 2006.

Betreft: Vertrouwen in verkiezingsystemen in Nederland.

Geachte heer Holtslag,

In het overleg van vrijdag 5 oktober jl. heeft u de vraag gesteld of Nedap de firmware van alle Nedap stembureaus na de Tweede Kamerverkiezingen, doch voor de definitieve vaststelling van de verkiezingsuitslag op authenticiteit kan controleren. Bovendien heeft u mij verzocht u te informeren over de voortgang van de door u opgedragen en door Nedap uit te voeren extra voorzorgsmaatregelen. Tevens verzocht u verslag te doen over de bij de gemeenten aangetroffen status met betrekking tot de conditie van opslag en beheer van de stembureaus.

1. Verificatie na de verkiezingen.

Ik kan u melden dat met de beschikbare gekwalificeerde Nedap service medewerkers het binnen de gestelde periode fysiek niet mogelijk is alle ruim [redacted] stembureaus verspreid over [redacted] gemeenten te verifiëren. Ik kan u ter overweging 2 varianten voorleggen die wel uitvoerbaar zijn:

- Verificatie door Nedap van een nader vast te stellen steekproefgrootte;
- Verificatie van alle [redacted] sets [redacted] op de 19 hoofdstembureaus, waarbij de overheid de verantwoording heeft voor het transport van de stembureaus van de gemeenten naar het hoofdstembureau (en retour).

2. Voortgang extra voorzorgsmaatregelen

De planning is erop gericht dat alle gemeenten voor 1 november worden bezocht. In de week die hierop volgt zullen de huur- en verkiezingswacht stembureaus voorzien worden van de extra voorzorgsmaatregelen. Tot begin deze week zijn er 182 gemeenten reeds bezocht (ca. [redacted] stembureaus). Momenteel worden [redacted] ingezet, en vanaf maandag 16 oktober [redacted] teams. Afhankelijk van de voortgang wordt rekening gehouden met inzet van meer (tot maximaal [redacted]) teams.

TNO heeft maandag een lijst geselecteerd met stembureaus die onderworpen worden aan een herkeuring. [redacted] De geselecteerde stembureaus die bij de gemeenten staan zijn inmiddels opgehaald en voorzien van de extra maatregelen, en aan TNO overhandigd. Daarnaast heeft TNO gegevens en samples van de verzegeling aangevraagd en ontvangen.

3. Status opslag stembureaus bij gemeenten

Dinsdag zijn alle service medewerkers geïnformeerd over het aanvullende verzoek om de bevindingen omtrent het beheer en opslag van de stembureaus in de diverse gemeenten in kaart te brengen. De service medewerkers zijn verzocht op de volgende punten te letten:

- Is de opslag intern of extern

[redacted]

Specials
 N.V. Nedap
 Apparatenbouw Nedap
 Postbus 20011
 NL-2140 DE HILVERSUM
 NL-2140 DE HILVERSUM
 NL-2140 DE HILVERSUM

T +31 (0)1544 42 11 11
 F +31 (0)1544 40 22 45
 E info@nedap.com
 www.nedap.com

()
 ()
 ()
 ()
 ()
 ()

- Zijn de stembalies in een beveiligde/afgesloten ruimte opgeslagen
- Overige opvallende zaken die typerend zijn voor de zorgvuldigheid die rond de opslag en beheer van de stembalies is opgevallen

Vanaf maandag 18 oktober kunnen wij hierover verslag doen.

Inmiddels is een van de stembalies die door de stichting is gebruikt bij een gemeente aangetroffen. De coördinatie rond de verdere afhandeling hiervan is door uw directie CZW ter hand genomen

Nedap heeft een verzameling van telefoonnotities (5 A4) van gemeenten die zijn benaderd voor het ter beschikking stellen van stembalies aan de KLPD overhandigd. De bewuste gemeente waar de stembalie is aangetroffen zat hier niet tussen. Dit brengt ons tot de conclusie dat het zeer wel mogelijk is dat veel meer gemeenten benaderd zijn en eventueel hebben meegewerkt, terwijl die zich niet hebben gemeld. Nedap is derhalve tot het nadere inzicht gekomen dat er mogelijk meer stembalies buiten de controle van de gemeenten zijn of zijn geweest. Het ligt niet binnen de scope van de huidige opdracht om deze stembalies te traceren. Het in het stemverkeer nemen van deze stembalies is onwettig en kan zeer serieuze consequenties hebben voor het integrale verloop van de verkiezingen.

In uw brief aan de gemeentebesturen van 6 oktober heeft u gewezen op de beveiliging rond de stembalies. Wij adviseren u met klem de gemeentebesturen aanvullend na te laten gaan en te laten verklaren of na de laatste gemeenteraadverkiezingen stembalies buiten het beheer en toezicht zijn (geweest) van de gemeente.

Gaarne vernemen we van u of u dit advies zal opvolgen.

Hoogachtend,



Marktgroep leider Nedap Election Systems
N.V. Nederlandsche Apparatenfabriek 'Nedap'

Kopie:

mevrouw M. Gonzales (ministerie BZK)
mevrouw J.G. Schipper-Spanninga (Kiesraad)

1 8 1 0 2 0 0



Datum
6 oktober 2006

Ont. kenmerk
2006-0000307525

de gemeentebesturen

Onderdeel
directie Cionstituclenela
Zaken en Wetgeving

Inlclclclngcn
D. van Driel
T (070)4266058
F

Uw kenmerk

Onderwerp
Beveiliging stermachines

Bled
1 van 1

Aantal bijlagen
0

Bezoekadres
Schedeldoekclhaven 200
2511 EZ Den Haag

Postadres
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Internetadres
www.minbzk.nl

Dezer dagen is de Stichting 'wijvertrouwendestemcomputernet.nl' in de media opgetreden. De stichting heeft medegedeeld dat zij van mening is dat het functioneren van een stemmachine en daarmee de uitslag van verkiezingen, kan worden gemanipuleerd. Aangezien eventuele manipulatie van stemmachines zou leiden tot een aantasting van het vertrouwen in het stemproces vraag ik uw gemeente aandacht voor het volgende.

Voorwaarde voor beïnvloeding van de stand-alone stemmachine is dat men over de machine zelf beschikt. Het is daarom van het allergrootste belang dat de machines goed beveiligd worden opgeslagen tot op het moment dat ze naar het stembureau worden overgedragen. Het betreft hier een verantwoordelijkheid van gemeenten. Tijdens de opslag dienen onbevoegden geen toegang tot de machines te hebben. Ook tijdens het transport naar het stemlokaal en gedurende de periode dat de machine in het stemlokaal aanwezig is, dient de beveiliging optimaal te zijn. Neemt u s.v.p. contact op met de plaatselijke politie voor een oordeel over de door u genomen beveiligingsmaatregelen. Ook het vervoer van de stemmachines brengt risico's met zich. Ook daarvoor vraag ik uw aandacht.

Verder wijs ik u op de circulaire van 28 september 2006 van de minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties en de Kiesraad, waarin is aangegeven welke extra maatregelen zullen worden genomen ter verdere beveiliging van het stemproces met stemmachines. Tevens bevat de circulaire aanbevelingen voor de inrichting van het stemlokaal die bijdragen aan een goed verloop van de stemming.

DE MINISTER VOOR BESTUURLIJKE VERNIEUWING EN
KONINKRIJKSRELATIES,
voor deze,
de Secretaris-Generaal,

J.W. Holtelag

06102006